

Hvilken slags politik er forskningspolitik?

Af Hanne Foss Hansen, lektor, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

1. Indledning

De fleste vil nok umiddelbart opfatte forskning og politik som to helt forskelligartede verdener. Forskning forbindes med sandhedssøgning, politik med interesseforfølgelse. Forskning med referencetunge artikler ofte med formler, politik med retoriske taler. Forskning med virkelighedsfjerne professorer placeret i elfenbenstårne, politik med mudderkastning. Forskning med kitler i laboratorier, politik med jakkesæt (og efterhånden også stadigt flere spadseredragter) på bonede gulve.

Selvom disse »portrætter« nok mere er udtryk for myter end for hverdagsbeskrivelse, så indikerer de dog, at det er interessant at analysere og reflektere over, hvad der sker, når de to verdener mødes. Forskningspolitik, som er emnet for denne artikel, er et omdrejningspunkt, hvor de to verdener mødes. Formulering såvel som iværksættelse af forskningspolitik kræver interaktion mellem forskellige aktører, ikke mindst mellem forskere og det politisk-administrative system.

Temaet for denne artikel er spørgsmålet om, hvilken slags politik forskningspolitik er. Følgende spørgsmål søges besvaret: Hvilke er karakteristikaene ved forskningspolitik? Og hvilke er konsekvenserne af disse karakteristika?

Artiklen tager afsæt i en diskussion af indholdet i begreberne politik, forskning og

forskningspolitik. Herefter præsenteres ti iagttagelser om karakteristika ved forskningspolitik, og disses konsekvenser diskuteres. Nogle iagttagelser dokumenteres blandt andet ved hjælp af statistik og indsigter fra litteraturen om forskningspolitik. Andre iagttagelser har mere karakter af hypoteser.

2. Begreberne politik, forskning og forskningspolitik¹

Politik

Begrebet politik kan indledningsvis indkredses sproghistorisk. Ordet har rødder i det græske ord polis, der betyder by. Bysamfundet udgjorde som bekendt den oldgræske statsform. På engelsk finder vi ordet i flere varianter, hvoraf polity, politics og policy i denne sammenhæng er de vigtigste. Polity er et strukturelt begreb, der vedrører rammerne for politikudøvelse. Det oversættes ofte til statsdannelse. Politics derimod vedrører processer og policy vedrører indhold.

I den specifikke politologiske litteratur er diskussionen af begrebet politik evig aktuel og ganske omfattende. Begrebet anvendes her i en endnu større vifte af betydninger. Et interessant, tidligt, dansk bidrag til diskussionen, som fortsat er læseværdigt, findes i Meyer (1959). Her diskuteres fire definitioner. I et nyere amerikansk bidrag, en artikel med titlen »What is Political?«, angiver Warren (1999: 207), at der i dag findes mere end hundrede publicerede definitioner af begrebet politik.

Jeg vil vove det ene øje og argumentere for, at skal der skabes orden i kaos, kan de mange definitioner opdeles i syv hovedtyper.

Politik er for det første ideologi i betydningen politiske idésystemer eller forestillinger, der blandt andet kan fungere som handlenormer for konkret politisk aktivitet og som fælles meningsskabelse. Politik kan i denne betydning referere til de store »ismer« (liberalisme, socialisme, marxisme etc.), men også til mere område- eller sektorspecifikke forestillinger. Politik i denne betydning er et kognitivt og diskursivt fænomen.

Politik er for det andet adfærd i betydningen politisk aktivitet eller handlen. Politologiens klassiske analyseobjekter har i denne sammenhæng været vælgeres, partiers, regeringers, parlamenters samt embedsmænds adfærd. Senere er også analyser af interesseorganisationer, sociale bevægelser, græsrodder, forskellige typer af aktionsadfærd samt borgernes hverdagsmager-aktivitet i lokalsamfundet f.eks. som brugere af offentlige ydelser kommet til (om sidstnævnte, der, som et nyttilkommet perspektiv, måske er mindst kendt, se f.eks. Bang & Sørensen, 2001). Politik i denne betydning er et processuelt fænomen.

Politik er for det tredje autoritative offentlige beslutninger i betydningen det som offentlige myndigheder og offentlige organisationer rent faktisk gør. I denne betydning af politik er politikens indhold i fokus (se f.eks. Kjellberg & Reitan, 1995:21ff.).

Politik er for det fjerde fordeling i betydningen »who gets what, when and how?« (Laswell, 1936, her citeret fra Goodin og Klingemann, 1996:8) eller med en anden anerkendt politologs formulering »den autoritative fordeling af værdier« (Easton, 1953). I denne betydning er politikens resultater i fokus.

Politik er for det femte institutionalisering og organisering. Institutionalisering og organi-

sering lægger rammer for og påvirker politiske forestillinger og processer samt politikens indhold og resultater (March & Olsen, 1989). Politik som institutionalisering og organisering relaterer sig til alle niveauer spændende f.eks. fra organiseringen af internationalt samarbejde, over spørgsmålet om statsform og organiseringen af politiske partier til helt lokale forhold som f.eks. implementeringen af en specifik indsats (om sidstnævnte se f.eks. Rothstein, 2001). Ligeledes relaterer politik som institutionalisering og organisering sig både til formelle organisationer og mere uformelle netværk. Politik i denne betydning er et normerende, strukturelt fænomen.

Politik er for det sjette magt i betydningen »the constrained use of social power« (Goodin & Klingemann, 1996:7). Ifølge denne definition handler politik om menneskers magt over andre mennesker (»social power«). Med anvendelsen af termen »constrained« ekskluderes fysisk tvang. I stedet sætter definitionen fokus på rammerne og teknikkerne for magtudøvelse. Det understreges, at magt inkluderer både direkte former (jfr. Robert Dahl's klassiske definition fra 1957: A har magt over B, såfremt A er i stand til at få B til at gøre noget, som B ellers ikke ville have gjort) og indirekte former som f.eks. internaliserede normer, skabelse af ikke-beslutningssituationer eller bevidtshedskontrol (Lukes, 1974).

Endelig er politik konflikt i betydningen modsætningsfyldte holdninger i relation til målsætninger og/eller midler til opnåelse af disse. I denne betydning er det alene observerbare konflikter, der konstituerer politik.

Det ses, at nogle definitioner er meget rummelige, mens andre er væsentligt mere fokuserede. Ikke alle definitioner er gensidigt udelukkende. Definitionerne overlapper til dels hinanden, men de betoner klart forskellige aspekter. De forskellige definitioner har også hver deres begrænsninger, som det dog

bliver for omfattende at komme ind på her (se f.eks. Warren, 1999 og/eller Frølund Thomsen, 1997).

Nogle forfattere lægger vægt på, at politik analyseres med afsæt i en given definition, andre at der først kan tales om analyse af politik, hvis flere definitioner anlægges samtidigt. F.eks. konkluderer Warren, at definitionerne magt og konflikt bør kombineres. Politik er således ifølge Warren (1999:218):

»the subset of social relations characterized by conflict over goods in the face of pressure to associate for collective action, where at least one party to the conflict seeks collectively binding decisions and seeks to sanction decisions by means of power«.

Forskning

Begrebet forskning er ligeledes omdiskuteret og benyttes i flere betydninger. Ifølge Nudansk Ordbog (1982) betyder forskning »at undersøge noget videnskabeligt«, mens ordet videnskab betyder »skaffe sig viden« eller »skabe viden«. Forskning kan derfor indledningsvis defineres som videnskabelig produktion af viden.

En anden kilde til indkredsning af begrebet forskning er OECD. OECD har for at skabe et grundlag for udarbejdelse af forskningsstatistik arbejdet en del med definitioner af forskning. I Frascatimanualen fra 1993 (her citeret fra Analyseinstituttet for Forskning, 2002a) defineres forskning og udviklingsarbejde (FoU) således som:

»Skabende arbejde på systematisk grundlag for at øge den videnskabelige og tekniske viden, herunder viden vedrørende mennesker, kultur og samfund eller udnyttelse af eksisterende viden til at anvise nye praktiske anvendelser.«

OECD går som bekendt videre og sonder mellem forskellige forskningstyper, herunder

grundforskning og anvendt forskning, som begge er kendetegnet ved at være »originalt« arbejde »med henblik på at opnå ny viden« men som adskiller sig fra hinanden med hensyn til deres sigte mod henholdsvis ingen bestemt anvendelse versus anvendelse knyttet til bestemte praktiske formål. I de senere år har også begrebet strategisk forskning vundet stor udbredelse. Begrebet er flertydigt (se Kallerud, 1992 og i dansk sammenhæng betænkningen om forskningsrådgivning, Forskningsministeriet, 1995, hvor et medlem følte det påkrævet af udarbejde en mindretalsudtalelse netop vedrørende dette begreb). I nogle sammenhænge benyttes det om forskning, som placerer sig mellem grundforskning og anvendt forskning, eller om forskning, som har karakteristika til fælles med både grundforskning og anvendt forskning. I andre sammenhænge, og dette gælder blandt andet OECD, benyttes det om grundforskning, som udføres inden for strategiske forskningsprogrammer.

En anden vej at gå for at indkredse begrebet forskning er at vende sig mod litteraturen om forskning om forskning. Her debatteres intetst, hvilken karakter viden bør have for at kunne betegnes som forskning eller videnskab. Den klassiske position (jfr. Merton, 1968) er, at kun viden, der er ny, objektiv og bekræftet (gyldig), fortjener betegnelsen forskning. Mange varianter af relativister og socialkonstruktivister har efterfølgende sat spørgsmålstejn ved denne position. Disse spørger: Er forskning og videnskab realistisk og rationel eller er der tale om et socialt produkt?

Der kan på ingen måde siges at være opnået enighed om et svar på dette store og vanskelige spørgsmål, men et resultat af diskussionerne er lanceringen af forestillingen om forskning som »robust viden« (Nowotny m.fl., 2001). De, der taler for at definere forskning som robust viden, betragter forskning og forskningsresultater som påvirket af

sociale forhold. Forskning bliver ikke af den grund upålidelig. Når forskning konfronteres med den offentlige diskussion og med praksis, når forskningens resultater med andre ord bringes i anvendelse, skabes der robust viden i mødet mellem forskning og samfund. Det sociale rum, som dette møde sker i, benævnes interessant nok »the Agora«, hvilket er det græske ord for diskussionspladsen i den græske bystat, polis. Indholdet i begreberne politik og forskning, som i det historiske udgangspunkt har været klart distinkte, synes på denne måde i en vis forstand at konvergere i disse år.

Forskningspolitik

Vi har nu set, at begge begreber, politik og forskning, er kendetegnet ved et rigt og varieret betydningsindhold. På dette grundlag kan man rejse spørgsmålet, hvilket indhold kan der da tillægges det sammensatte begreb forskningspolitik? Svaret er selvsagt, at også i relation til det sammensatte begreb kan der gives flere bud på betydningsindholdet.

Mens vi på dansk alene har begrebet forskningspolitik, finder vi på engelsk flere begrebsliggørelser. Et efterhånden klassisk startpunkt er distinktionen mellem »policy for science« og »science for policy« (Brooks, 1968). Med begrebet »policy for science« menes formulering af en politik for forskningssektoren. Her tænkes blandt andet på en politik for finansiering af forskning. Med begrebet »science for policy« menes derimod formulering af en politik for anvendelse af forskning og videnskab i politikfastlæggelse, en videnpolitik kunne man måske tale om på dansk. I fokus er her spørgsmålet om, hvordan videnskabelig ekspertise kanaliseres ind i og nyttiggøres i politik. Fælles for begge disse definitioner er, at de synes at bygge på en forståelse af politik som autoritative offentlige beslutninger.

Men litteraturen tilbyder også på andre distinktioner. Således sonder Elzinga & Ja-

mison (1995) mellem »science policy« og »politics for science«. »Science policy« defineres som kollektive foranstaltninger på initiativ af regeringen med sigte på på den ene side at støtte forskningens udvikling og på den anden at udnytte forskningens resultater til opnåelse af politiske målsætninger. Her inkluderes således begreberne »policy for science« og »science for policy« i begrebet »science policy«. »Politics for science« derimod er et bredere begreb defineret som interaktionen mellem videnskab og magt, herunder mobilisering af forskning som en ressource i internationale konflikter, brug af forskning af interessegrupper eller sociale klasser med sigte på at forøge deres indflydelse i samfundet samt udøvelse af social kontrol over viden og vidensproduktion. Her ligger med andre ord en forståelse af politik som magt til grund.

Der findes også danske bud på, hvordan forskningspolitik bør defineres. Den første større analyse af det danske forskningssystem, skrevet på basis af både indsigt og overblik, indeholder et helt kapitel, der redegør for, hvad forskningspolitik er eller nok snarere bør være. I kapitlets sammenfatning (Olesen Larsen, 1981:104) står blandt andet:

»Forskningspolitikens arbejdsområde er:

- At opstille mål for forskningen og at give andre adgang til at opstille mål for forskningen.
- At søge overensstemmelse mellem mål og midler.
- At fordele ressourcer til forskningen.
- At fastlægge hensigtsmæssige rammer og regler for forskningen og at gøre disse kendte.
- At sikre at forskningen bedømmes eller evalueres, og at deltage i evalueringen.
- At sikre forskningsfrihed.
- At sikre samfundets udnyttelse af forskningen.
- At sikre uddannelse og tilgang af nye forskere og bevægelighed inden for forsk-

ningen og mellem forskning og resten af samfundet.

- At lægge retningslinier for deltagelse i det internationale forskningsarbejde.
- At sikre en forskningspolitisk diskussion.«

Andetsteds i samme kapitel fremgår det, at forskningspolitik i betydeligt omfang bør overlades til forskerne selv (s. 71), men samtidig at »forskningens mål og opgaver ikke skal vælges alene af forskere og politikere, men i et samspil mellem disse og med hele befolkningen, brugere i administration og erhverv, arbejdstagere, forbrugersammenslutninger, naturværnere og mange andre grupper og enkeltpersoner« (s. 103). Der er således mange interesser i forskningspolitik. Den politikforståelse, der lægges til grund her, kan karakteriseres som normativ, pluralistisk og dialogisk. Der lægges vægt på politik som adfærd. Definitionen er udpræget opgaveorienteret. Den uddyber flere af de aspekter, der allerede er nævnt ovenfor, og den inkluderer både anbefalinger om styring og resultatudnyttelse. Herudover tilføjer den flere nye aspekter, hvoraf to er specielt vigtige. Forskningspolitik, anføres det, har også til opgave at sikre forskningsfrihed samt sikre en forskningspolitisk diskussion. Forskningspolitik bør således ikke alene være en ressourcefordelingspolitik og en strukturel reguleringspolitik. Forskningspolitik bør også være en selvreguleringspolitik. Ligeledes bør forskningspolitik ikke alene være dialogisk i politikformuleringsfasen. Forskningspolitik bør også være selvrefleksiv politik.

Sammenfattende må man nok sige, at der i litteraturen om forskningspolitik er en tendens til at tage afsæt i definitionen af politik som autoritative beslutninger. Dog er der, som der er givet eksempler på ovenfor, også litteratur der tager andre og bredere afsæt, herunder f.eks. diskuterer forskningspolitik i et institutionaliserings-, magt- og/eller konfliktperspektiv.

3. Karakteristika ved forskningspolitik

I det foregående har begreberne politik, forskning og forskningspolitik været til diskussion. Der er præsenteret et rigt betydningsindhold, nyttige analytiske distinktioner og afslutningsvist et mere normativt bidrag. I det følgende præsenteres ti iagttagelser om karakteristika ved forskningspolitik. Iagttagelserne bygger dels på litteraturens empiriske analyser af forskningspolitik dels på egne iagttagelser efter i 20 år at have fulgt den forskningspolitiske udvikling både som forsker på området forskning om forskning og som deltager i udformningen af forskningspolitik på institutions- og forskningsrådsniveau.

Der argumenteres i det følgende for, at forskningspolitik er nygammel politik, central politik, konfliktfyldt politik, indvævet politik, asymmetrisk politik, flerideologisk politik, internationaliseret samarbejds- og efterligningspolitik, langsom politik, lavprestige politik samt multiinstitutionel politik. Rækkefølge og nummerering er ikke udtryk for en prioritering.

Nygammel politik

Forskningspolitik er nygammel politik. I den specifikke litteratur om forskningspolitik beskrives politikfeltet som relativt ungt sammenlignet med de fleste andre politikfelter. Forskningspolitik fremstilles primært som et efterkrigstidsfænomen internationalt og nationalt (Elzinga & Jamison, 1995:573; Guston, 2000:50ff.; Olesen Larsen, 1981; Aagaard, 2000). USA beskrives som et foregangsland, Sverige som frontløberland i Norden (Stähle, 1992:246).

At fremstille forskningspolitik i en dansk kontekst som et efterkrigstidsfænomen er både rigtigt og forkert. Det er rigtigt i den forstand, at først i efterkrigstiden udvikledes en overordnet og distinkt forskningspolitik, der blandt udmøntedes i oprettelsen af et forskningsrådssystem samt forskningsrådgivende

organer (Grønbæk, 2001). Men det er forkert i den forstand at store dele af forskningssystemet med universiteter, sektorforskningsinstitutioner o.s.v. udvikledes i et betydeligt længere historisk forløb (se f.eks. Planredøgørelsen, 1984).

Det er karakteristisk, at litteraturens historiske fremstilling af forskningspolitikens udvikling bygger på en forståelse af politik, der kombinerer en forståelse af politik som ideologi med forståelser af politik som autoritative offentlige beslutninger og institutionalisering. Når historien skrives, refereres der således dels til dokumenter, der lancerer forskningspolitiske forestillinger (typisk refereres der til Vannevar Bush's »Science: The Endless Frontier« fra 1945 som det tidlige, stærkt dagsordenssættende dokument), dels til beslutninger, der resulterer i institutionalisering, typisk beslutninger om op- og udbygning af forskningsrådssystemer.

Havde andre forståelser af forskningspolitik været lagt til grund for historieskrivningen, var andre fortællinger blevet produceret. Havde man f.eks. anlagt et magt- eller konfliktperspektiv på forskningspolitik, var den forskningspolitiske historiefortælling måske påbegyndt med en fortælling om Galilei og hans kamp i 1600-tallet mod inkquisitionen, eller endog med en fortælling om danske Tycho Brahe, hans Uranienborg og Stjerneborg på Hven, og hans konflikt med Christian 4. i slutningen af 1500-tallet.

Den lange fortælling skal ikke uddybes her. Men der skal knyttes et par kommentarer til historieskrivningen om efterkrigstiden. I litteraturen opstilles forskellige periodiseringer af den forskningspolitiske udvikling. Hos Guston (2000:140ff.) findes en interessant oversigt, som dog i sin fremstilling er præget af amerikansk indforståethed. Guston referer blandt andet til periodiseringer opstillet af Harvey Brooks, en mangeårig centralt placeret amerikansk forskningspolitisk rådgiver,

samt Christopher Freeman, i en årrække direktør for Science Policy Research Unit (SPRU) på universitetet i Sussex. Begge disse opdeler efterkrigsperioden i tre tidsmæssigt stort set parallelle faser. Brooks karakteriserer skift i politikens indholdsmæssige prioritering af forskningsområder. 1945 til 1965 karakteriseres som en primært militært orienteret koldkrigsfase, 1965 til 1978 som en primært civilt orienteret fase domineret af sociale, relevansorienterede prioriteringer og 1978 til 1987 som en periode domineret af innovationspolitik.

Freeman sætter som økonom primært fokus på forskningens rolle i relation til industriel innovation. 1940'erne og 1950'erne karakteriseres som en periode præget af udbudstænkning. I denne periode søgte man med forskningspolitikken at udvikle en ressourcebase for industriel innovation via investering i grundforskning og videregående uddannelse, senere kaldet den lineære model. Heroverfor var perioden fra begyndelsen af 1960'erne og cirka 20 år frem præget af efterspørgselstænkning. Værdien af grundforskning problematiseredes. Markedshensyn kom i centrum for prioritering. Endelig karakteriseres perioden fra begyndelsen af 1980'erne som præget af en kombination af udbuds- og efterspørgselstænkning. Højt prioriteret blev på dette tidspunkt tekno-økonomiske områder (f.eks. bioteknologi og nye materialer). Den tidligere omtalte strategiske forskning kom i fokus.

Elzinga & Jamison (1995:581ff.) arbejder med en mere nuanceret opdeling af efterkrigstiden i fire faser. 1940'erne og 1950'erne benævnes institutionaliseringsfasen, 1960'erne artikuleringsfasen, 1970'erne social-relevans-fasen og 1980'erne samordningsfasen (»orchestration«). I institutionaliseringsfasen opbyggedes forskningsrådssystemer. I artikuleringsfasen pågik en intens debat om forskningspolitiske forestillinger. Der etableredes centre for forskningspoliti-

ske studier. Forskningens negative effekter (relateret til f.eks. krigen i Vietnam og forurening) diskuteredes i skarpe ideologiske brydninger mellem på den ene side akademiske og civile interesser og på den anden bureaukratisk, økonomiske interesser. Nye sociale bevægelser etableredes (antikrig, studenteroprør, feminisme, miljøbevægelse m.v.), og herved gødedes jorden for social-relevans-fasen i 1970'erne. I denne fase prioriteredes nye forskningsområder som f.eks. miljøforskning og forskning i vedvarende energi, ligesom der etableredes organer med ansvar for teknologivurdering. Samordningsfasen blev kendetegnet ved stærkere interaktion mellem forskersamfundet, det politisk-administrative system og den private sektor. Der skete på dette tidspunkt, anføres det, en reformulering af den sociale kontrakt mellem forskningen og samfundet.

Guston's egen periodisering drejer specifikt om sidstnævnte punkt, den sociale kontrakt. Han opdeler efterkrigsperiodens forskningspolitik i to faser. Den første fase fra 1945 til cirka 1980 beskrives som præget af en social kontrakt, der bygger på forestillingen om, at der er en distinkt grænse mellem forskersamfund og samfund, henover hvilken der udveksles ressourcer. Forskersamfundet er autonomt og selvstyrende. Samfundets rolle er at stille finansielle ressourcer til rådighed, forskersamfundets at stille forskningsresultater til rådighed. Tilblivelsen af denne sociale kontrakt tilskrives den ovenfor omtalte Vannevar Bush og beslutningen i 1950 om at etablere National Science Foundation.

Ifølge Guston reformuleredes denne sociale kontrakt omkring cirka 1980 til det, han kalder »collaborative assurance«. Det er svært at finde et dækkende dansk begreb for dette, men vi kan benævne det samarbejdsbaseret tilsagnspolitik. I den samarbejdsbaserede tilsagnspolitik ophæves forestillingen om en distinkt grænse, henover hvilken der alene udveksles finansielle ressourcer og forsk-

ningsresultater. Fokus sættes i stedet på forskellige former for interaktion i det man kunne kalde grænselandet. Der etableres en myriade af medierende organisationer, der f.eks. har til opgave at formulere forskningsplaner og -strategier, at sikre overholdelse af etiske spilleregler, at modvirke snyd og fusk i forskningen, at samle viden om forskningsresultater og -behov samt at fremme teknologioverførsel og kommerialisering af forskningsresultater.

Også andre forfattere har beskrevet, hvordan ikke bare forskningspolitikken, men også forskningen som vidensproduktion i de senere år er blevet stadigt mere samarbejdsbaseret dels i betydningen tværvidenskabelig dels i betydningen udviklet i interaktion med forskellige former for praksiskontekster, herunder både industrielle og politisk-administrative praksiskontekster. Betegnelserne »mode 2« eller »The Triple Helix« har været anvendt til karakteristik af denne udvikling (Gibbons m.fl., 1994; Etzkowitz & Leydesdorff, 1998; Wenneberg, 2001).

Af det foregående ses det, at der ikke er enighed om, hvordan en periodisering af forskningspolitikens udvikling i efterkrigstiden skal opstilles, specielt synes der at være uenighed om tolkningen af den første del af perioden. Derimod synes der at være større enighed om, at der faktisk skete et skift omkring 1980, selvom dette skift af forskellige forfattere beskrives med varierende begreber.

Det er interessant, om vi kan genfinde de beskrevne periodiseringer i dansk forskningspolitik. Svaret er både ja og nej. For det første er ikke alle de kriterier, periodiseringerne bygger på lige relevante i den danske kontekst. Frem for alt er sondringen mellem militær og civil orientering ikke direkte relevant. Den periode, der ovenfor beskrives som koldkrigsfasen, kan som nævnt i Danmark snarere karakteriseres som en ikke-forskningspolitik fase, dvs. en fase hvor forsk-

ningspolitik ikke havde et selvstændigt udtryk, men derimod kom indirekte til udtryk som en slags residual til uddannelsespolitiske, erhvervspolitiske og sektorpolitiske beslutninger.

Herudover genfindes de fleste udviklingstræk, omend den tidsmæssige stadfæstelse kan diskuteres. Også i Danmark har forskningspolitikken udviklet sig i retning af stadigt øget interaktion, etablering af nye medierende institutioner og fokus på kommercialisering og nytte (Foss Hansen, 1996; Lundager Jensen, 1996). Generelt synes udviklingen dog at komme til Danmark med et vist timelag.

Central politik

Forskningspolitik har over tid udviklet sig til at blive en stadigt mere central politik, i hvert fald hvis vi måler på omfanget af de ressourcer, som samfundet afsætter til formålet. I år 2000 udgjorde de samlede udgifter til forskning og udvikling i Danmark 2,08% af BNP (Analyseinstituttet for Forskning, 2002a:9). I midten af 1970'erne var tallet 1,0% af BNP (Olesen Larsen, 1981:127). Ressourceforbruget til forskning har således i en årrække været stigende. En tilsvarende udvikling ses i mange andre lande. Danmark har således, når der måles på de samlede udgifters andel af BNP, i hele perioden ligget under Sverige, USA og gennemsnittet for OECD. Målsætningen for EU og Danmark er, jfr. den såkaldte Barcelona erklæring, i øvrigt at øge de samlede udgifters andel af BNP til 3% inden 2010. Det er herudover interessant, at væksten fra 1995 og fremefter primært er sket i erhvervslivets udgifter. Den offentlige sektors udgifter til forskning og udvikling har i denne periode ligget stabilt omkring 0,75% af BNP. I de seneste år er netop den offentlige sektors udgifter til forskning blevet karakteriseret som værende langt mindre end samfundsmæssigt optimalt (Forskningskommissionen, 2001).

Den lange trend med et stadigt voksende resourceforbrug til forskning kan blandt andet tolkes som udtryk for en stigende tiltro til, at forskning kan sikre økonomisk vækst, velfærd, sundhed o.s.v. Med flere ressourcer følger forstærkede krav om dokumentation af resultater, et krav der i disse år ikke alene rettes mod forskningssystemet, men i de fleste lande gennemsyrrer forvaltningspolitikken (Power, 1994; Thiel & Leeuw, 2002). Samtidig synes øgede forventninger til forskningens potentiale at gå hånd i hånd med diskussion og erkendelse af forskningens skyggesider, herunder udvikling af masseødelæggelsesvåben og f.eks. miljømæssige og etiske udfordringer knyttet til genteknologi. I en nylig udgivet bog om svensk forskningspolitik i 1990'erne beskrives forskningspolitik således som placeret i det kraftfelt, der konstitueres af øgede forventninger til forskningens nytte i samfundet, af forskerkrav til frihed og autonomi samt af stadigt mere udtalte behov for demokratisk indblik i forskningsprocessen (Benner, 2001:11). Dette bringer os direkte videre til endnu en iagttagelse.

Konfliktfyldt politik

Forskningspolitik er konfliktfyldt politik. Området er karakteriseret ved, at det er vanskeligt at opnå konsensus eller blot majoritet for autoritative beslutninger. Konflikter kommer både inde fra forskningssystemet selv og ude fra de tidligere nævnte interessenter.

Forskningssystemet er præget af faglig variationsrigdom og stærk interessedifferentiering (Fivelsdal, 1982:20). Interessekonflikter mellem f.eks. forskergrupper, afdelinger, institutter, fakulteter, universiteter, forskningsområder og forskningsråd forplanter sig opad i systemet. Integration på tværs er på de fleste niveauer typisk svagt udviklet, og beslutninger om resourcefordeling opfattes i høj grad som præget af nul-sums spil.

Også den eksterne differentiering er stor. Discipliner og forskningsområder er orienteret mod forskellige formål og interagerer med forskellige typer af aktører i netværk af varierende karakter og størrelse. Nogle områder er f.eks. koblet til professioner, andre til brancher eller sektorer.

Elzinga & Jamison forsøger at skabe orden i de mange interesser ved at sondre mellem fire typer af kulturer, der interagerer i forskningspolitik (Elzinga & Jamison, 1995:576). For det første er der den akademiske kultur, det vil sige forskersamfundet selv. Den akademiske kultur må formodes primært at være orienteret mod forskningspolitik defineret som autoritative beslutninger knyttet til »policy for science«. Den akademiske kultur vil i denne sammenhæng ofte håndhæve klassiske akademiske værdier såsom forskningsfrihed, autonomi og egenkontrol over finansiering og organisering. Herudover vil nogle discipliner og forskningsområder være orienteret mod at levere viden og præmisser som input til politikudformning, altså mod »science for policy« på givne politikområder.

Den akademiske kultur interagerer i varierende omfang med de øvrige tre kulturer. Den bureaukratiske kultur, der er forankret i forvaltningen i den offentlige sektor, formodes primært at være orienteret mod forskning som et vidensinput i (og til tider en forstyrrende faktor for) politikudformning. Herudover er en del af forvaltningen direkte involveret i forskningspolitik i betydningen »policy for science«. Den økonomiske kultur er relateret til industrien. Opmærksomheden er her mod teknologisk udvikling samt mod kommercialisering af forskningsresultater. Endelig er den civile kultur knyttet til interesseorganisationer og sociale bevægelser. Den civile kultur vil formodentlig være orienteret både mod anvendelse og nytte, f.eks. i relation til sundhed og velfærd, og mod negative konsekvenser af forskning, som f.eks. forurening, etiske udfordringer etc.

I det kraftfelt, som disse kulturer udgør, for nu at bruge Benners betegnelse, sker der værdisammenstød på kryds og tværs. Bureaukratiske styringsforsøg støder sammen med ønsket om akademisk autonomi, hemmeligholdelse knyttet til økonomisk konkurrence med den akademiske kulturs normer om åbenhed og civile værdier som f.eks. ligestilling med den akademiske kulturs meritokrati (Henningesen & Højgaard, 2002). Det er en udfordring at skabe kollektiv beslutningstagning i kraftfelter med konflikterende værdier. I sådanne kraftfelter sættes de samme problemstillinger typisk på dagsordenen igen og igen. Beslutninger har ofte kort levetid, og de implementeres ofte kun delvist.

Indvævet politik

Forskningspolitik er indvævet politik. Der er afsat ressourcer til forskning på stort set alle ministerområder (Analyseinstituttet for Forskning, 2002b). Mange ministerområder har oprettet egne sektorforskningsinstitutter og/eller egne forskningsudvalg. Dette indikerer, at forskningspolitik har stærke koblinger til andre politikområder, frem for alt selvfølgelig til uddannelsespolitik og erhvervs politik men også til en lang række sektorpolitikker (arbejdsmarkedspolitik, socialpolitik, sundhedspolitik, fødevarerpolitik, landbrugs politik, miljøpolitik osv.).

Historisk har det danske system kunnet karakteriseres som pluralistisk og sektoriseret. De enkelte ministerområder har været relativt autonome. Sektorielle forskningspolitikker har været indvævet i sektorpolitikker. Dog havde Undervisningsministeriet i mange år et særligt ansvar, fordi ansvaret for forskningen på universiteterne, ansvaret for rammerne for forskeruddannelsen og betjeningen af forskningsrådssystemet var placeret her.

Fra midten af 1980'erne iværksattes en række tiltag, der havde til formål at inddæmme sektoriseringen. I 1986 nedsatte regeringen for første gang et forskningsudvalg, og fra

1987 fik undervisningsministeren titel af undervisnings- og forskningsminister. Forsøgene på at begrænse sektoriseringen skærpedes yderligere efter oprettelsen af Forsknings- og Teknologiministeriet i 1993 (nu videreført i det udvidede Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling). Iagttagere har karakteriseret politikken som en centralistisk politik (Ståhle, 1996:92; Aagaard, 2000), men der synes at være mere tale om centralisering, end der er handling. Der er dog skabt en vis homogenisering på tværs blandt andet som konsekvens af den fælles lov for sektorforskningsinstitutionerne, der blev vedtaget ved årsskiftet 1995/1996. Senest har Danmarks Forskningsråds analyse af sektorforskningen endnu en gang vist, at sektorministerierne ikke ønsker at afgive indflydelse. Ressortkampe ministerierne imellem er stedse tilbagevendende, og ministeriernes forskellige kulturer i relation til forskningsspørgsmål slår tydeligt ud også i hverdagens administration af tværgående, flerministerielt finansierede puljer og programmer, som der i de senere år har været ganske mange af.

Også på det forskningsudførende niveau er forskningspolitikken indvævet. På universiteterne kombineres forskning med uddannelse. På sektorforskningsinstitutionerne kombineres forskning med udredning og rådgivning. Kombinationen med andre opgaver bidrager til forskningens legitimitet, men lægger samtidig begrænsninger for og øver indflydelse på emnevalget. Uddannelsestilknytningen tilfører ofte emneprioriteringen en slags sprednings- og specialiseringstendens. Udrednings- og rådgivningstilknytningen kan i et foranderligt samfund betyde, at relevansprioriteringer kommer i konflikt med de kontinuitetshensyn, der er vigtige for at sikre forskningens kvalitet. Et forskningsområdes profil og udvikling, man kunne kalde det forskningspolitikens mikroprocesser, præges således af den institutionelle kontekst, området er placeret i.

Asymmetrisk politik

Forskningspolitik er asymmetrisk politik. Forskerne har inden for deres specialområder viden om »forskningsfronterne«. De kan se, hvor der er potentialer, der bør bygges på. Samtidig har de indsigt i og erfaringer med forskersamfundets strukturer og processer. Administratorer og politikere er afhængig af adgang til denne information, hvis der skal udformes politik, der både har legitimet og fører til resultater.

Analyseres forskningspolitik med afsæt i et rational choice perspektiv (Guston, 2000:4 og 5) bliver asymmetri den centrale forskningspolitiske udfordring:

»The durable structure of science policy is grounded in the difficulties the patrons of research and the performers of research have in dealing with one another. The patrons, often ignorant of the content of research, have to make sure they are getting their money's worth on their investment. The performers have to make sure they can demonstrate the sufficiency of their performance to their patrons. ... A primary aim of science policy is to respond to two difficulties created by this situation: one, to assure the integrity of the performance of publicly funded research and two, to assure its productivity.«

Historisk har dette problem som nævnt været håndteret ved at give forskerne stor autonomi. Forskningspolitik har i betydeligt omfang været bedrevet som mikro- og mesaprocesser på forskningsudførende niveau. I et foranderligt samfund, der kanalisere stadigt flere ressourcer til forskning og har tiltagende forventninger til nytte, betragtes denne løsning ikke længere som tilstrækkelig. Asymmetrien søges reduceret gennem skabelse af øget gennemsigtighed og dialog blandt andet via oprettelse af medierende institutioner, udarbejdelse af analyser og statistik og iværksættelse af evaluering.

Flerideologisk politik

Der er tidligere redegjort for historieskrivningen om forskningspolitikens udvikling i efterkrigstiden. Er denne historieskrivning en korrekt fremstilling af et hændelsesforløb? Er den modsat udtryk for en myte? Skal den læses som en (re)produktion af normative forestillinger og ideologier om forskningspolitik? Er den udtryk for forskningspolitik-skribenternes forskningspolitiske ideologi?

Bragesjö (2001:50) karakteriserer historiefortællingen, i særlig grad fortællingen om den sociale kontrakt og dens senere reformulering, som »myte« og »simplificeret historieskrivning«. Han påpeger, at Vannevar Busch's anbefalinger fra 1945 blev implementeret i så begrænset form, at Busch selv betragtede det som et personligt nederlag. Han beskriver, hvordan styringen af nogle forskningsområder (f.eks. forsvar, medicin og atomforskning) blev holdt uden for forskningsrådssystemet, underforstået fordi man ikke på disse områder turde give forskerne stor indflydelse på forskningspolitikken.

At historiskrivningen ikke matcher de reelle hændelsesforløb, er ifølge Bragesjö ikke alene udtryk for manglende videnskabelighed. Den forskningspolitiske historieskrivning er i sig selv ideologisk, argumenterer han. Den benyttes til at modarbejde eller retfærdiggøre pågående politiske forandringsprocesser.

Denne diskussion er vigtig. Den ikke blot viser, hvordan der over tid er udviklet flere konkurrerende sæt af forskningspolitiske forestillinger (f.eks. som tidligere nævnt den lineære model, den sektoriserede model og den interaktive model). Diskussionen peger også på, at forskningspolitiske analytikere bør reflektere over eget normativt grundlag samt være bevidste om, hvordan deres analyser kan komme til at spille ind i forskningspolitikens udvikling. Netop dette aspekt gør området (og også denne artikel) til en udfordring at arbejde med.

Internationaliseret samarbejds- og efterligningspolitik

Forskningens internationale orientering smitter af på forskningspolitikken. Forskningspolitik er i stadig stigende omfang en internationaliseret samarbejds- og efterligningspolitik. Det internationale forskningspolitiske samarbejdes historiske udgangspunkt var ideen om at løfte store forskningsopgaver ved en fælles nordisk eller europæisk indsats. Dette førte dels til etableringen af centre, sammenslutninger m.v., f.eks. inden for højenergiforskning, rumforskning og molekylærbiologi, dels til udvikling af internationalt samarbejde mellem de nationale forskningsrådssystemer. – Senere udvikledes samarbejdet i EU omkring formuleringen og iværksættelsen af de store rammeprogrammer og aktuelt diskuteres planer om at etablere et egentligt fælleseuropæisk forskningsråd.

Herudover synes forskningspolitik i udpræget grad at være karakteriseret af efterlignings- eller copycat-praksis. Forskningspolitiske forestillinger og virkemidler spredes fra land til land. I 1950'erne og 1960'erne spredtes forskningsrådsmodellen. I 1980'erne spredtes forskningsprogrammodellen, begrebet strategisk forskning og forskellige former for evaluering. I 1990'erne har spredningen især vedrørt forskningsrådsreformer, virkemidlet »centers of excellence« samt forskerskoler.

I den generelle litteratur om efterligningspraksis (DiMaggio & Powell, 1991; Røvik, 1998; Foss Hansen, 2000) peges der på, at følgende faktorer fremmer efterligningspraksis: Afhængighed, usikkerhed, højt ambitionsniveau, professionalisering, ideologi og netværk. Er der afhængighed mellem aktører i et felt, vil disse efterligne den eller de mest ressourcetunge aktører. Er der opgaveusikkerhed i et felt, vil aktørerne efterligne de aktører, der betragtes som succesfulde. Er der store ambitioner og et stort legitimeringsbehov i et felt, vil aktørerne efterligne de aktører, der betragtes som succesfulde. Er et

felt professionaliseret og ideologiseret, vil der være fælles værdier, der fremmer efterligningspraksis. Er netværkene i et felt veludviklede, vil dette ligeledes fremme efterligningspraksis. Forskersamfundet og det forskningspolitiske felt er i udpræget grad karakteriseret ved disse faktorer. Det er i denne forstand ikke overraskende, at forskningspolitik i større omfang end mange andre politikker synes at være præget af efterligningspraksis. Det skal understreges, at efterligningspraksis kun sjældent sker som bevidst-løs imitation. Hyppigst oversættes og tilpasses de importerede ideer til den lokale kontekst.

En aktør, der i særlig grad har arbejdet aktivt med spredning af forskningspolitiske forestillinger og virkemidler, er OECD. OECD's rolle i relation til udvikling af forskningsstatistik er tidligere nævnt, men også i forbindelse med de såkaldte »reviews« har OECD spillet en vigtig rolle som en virkemiddel-spredende kampagneinstitution. Danmark har som bekendt benyttet sig af denne ordning både i slutningen af 1980'erne og midten af 1990'erne (se OECD, 1988 og 1995). Ved begge lejligheder støttede OECD en samordningsorienteret, centralistisk forskningspolitisk linie. Er det mon det, centrale aktører forventer gentaget, når OECD igen besøger Danmark i 2003?

Langsom politik

Forskningspolitik er på flere måder langsom politik. For det første er der på det politisk-administrative niveau, som allerede nævnt, ofte lang vej fra problemerkendelse og løsningsformulering til beslutningstagning om samme. Mange interessenter skal høres, mange diskussioner skal tages. At opnå majoritet kan være svært.

Herudover er forskningspolitik langsom politik både på en rumlig og en tidsmæssig dimension. Forskningssystemets strukturelle variationsrigdom og kompleksitet betyder, at

der kan være langt fra beslutning til implementering i daglig praksis. Der er mange implementeringsled og mange muligheder for dekoblinger eller implementeringsfejl.

Endelig er der forskningens egen tidsmæssige dimension. I selve forskningsprocessen er der relativt lang vej fra ide, over beslutning om og igangsættelse af aktiviteter og til resultaterne viser sig, for ikke at tale om til resultaterne kommer til nytte for noget og nogen. Forskningens natur betinger i sig selv dette, fordi systematisk dataindsamling/forsøgsvirksomhed, grundig analyse og dokumentation samt publicering og formidling kræver og tager tid.

At forskningspolitik er langsom politik, har modsætningsfyldte konsekvenser. Langsom politik skaber utålmodighed og frustration, ikke mindst i et politisk-administrativt system, hvor forandring i disse år synes at være en værdi i sig selv. Men langsom politik kan også, hvis det ønskes, og hvis den gode dialog kan skabes, benyttes som afsæt for refleksion og eftertænksomhed. At forskningen også i sin egen tidsmæssige dimension er langsom politik, har blandt andet den konsekvens, at der på dette område er særlige udfordringer knyttet til at dokumentere resultater og nytte. Forskningens produkt er i høj grad et vidensberedskab, og hvordan dokumenteres og måles værdien af et sådant? Endelig er dansk forskningspolitik ovenfor blevet karakteriseret som præget af timelag i forhold til frontløberlande, en slags efterfølgeradfærd kunne man tale om. Dette er muligvis i visse sammenhænge et problem, men det har også den styrke, at det giver mulighed for at lære af de andre landes erfaringer, herunder eventuelt undgå deres fejltagelser.

Lavprestige politik

Forskningspolitik synes at være lavprestige politik specielt på politikerniveau. Siden oprettelsen af Forskningsministeriet i 1993 har syv forskellige ministre således været på ta-

bureten. De synes ikke at klæbe til den. Ministeriet er blevet karakteriseret som et elevatorministerium (Rostrup-Nielsen, 2001:136) befolket med ministre, der i hastigt tempo er på vej op eller ned i det politiske karrieresystem. Også i Folketingets forskningsudvalg synes udskiftningen stor. Relativt få medlemmer synes at interessere sig dybere for området (Rostrup-Nielsen, 2001:55). At være forskningspolitisk ordfører synes ikke at være prestigefyldt.

Man kan undre sig over, hvorfor dette er tilfældet på et så centralt politikområde. Måske er det en overleveret tradition fra den tid, hvor området var nyt? Måske har det baggrund i områdets kompleksitet, det at politiken er indvævet og asymmetrisk? Måske er det det høje konfliktniveau, der afskrækker? Herudover kan det tilføjes, at kun få politikere selv har erfaring med forskningssystemet. De har sjældent, som det er tilfældet på f.eks. uddannelses- og sundhedsområdet, været »inden for« systemet. De har dermed ikke fået vækket interessen og kan heller ikke importere indsigt til Folketinget.

Hvordan ser spørgsmålet om prestige ud set fra forskerside? Er det attraktivt at indgå i medierende interaktion? Ingen har mig bekendt undersøgt dette. Formodentlig er der store forskelle i holdninger. Nogle forskere synes at blive stærkt grebet af det forskningspolitiske arbejde og fortsætter i systemet i en længere årrække. Enkelte gør det endog til en fuldtidskarriere. Andre takker nej, hvis de får tilbuddet om at blive inddraget, eller påtager sig ansvaret, fordi de synes, at det er en pligt, når man er blevet spurgt. De fleste, vil jeg tro, placerer sig et sted imellem disse poler. Lidt prestige opleves der nok af mange som knyttet til forskningspolitisk deltagelse i forskningsråd o.lign. Indflydelse følger der også med på godt og ondt. (Med)ansvar for beslutninger gør nogle i forskersamfundet glade, men andre skuffede.

Konsekvensen af disse forhold er en ubalance. En god dialog kræver mindst to parter med interesse, engagement og gerne indsigt i det de debaterer.

Multiinstitutionel politik

Det har allerede været nævnt, at der over tid er etableret stadigt flere medierende, forskningspolitiske eller forskningspolitisk relevante organisationer. Der er offentlige organisationer, der medierer mellem det i sig selv multiinstitutionelle politisk-administrative system og forskningssystemet. Her kan f.eks. nævnes Danmarks Forskningsråd, Forskningsforum, forskningsrådene, de offentlige forskningsudvalg, Danmarks Grundforskningsfond, Forskeruddannelsesrådet, særlige programkomiteer, organer der beskæftiger sig med etik og uredelighed m.v. Der er organisationer, der medierer mellem forskningssystemet og samfundet i bredere forstand, herunder forskellige praksiskontekster. Det drejer sig f.eks. om Teknologirådet, Rådet for Teknologi og Innovation, forskerparker og videntcentre. Herudover er der mere eller mindre fritstående, interessebærende organisationer, herunder Rektorkollegiet, Sektorforskningsinstitutionernes direktørkollegium, ATV, Dansk Industri, en vifte af arbejdstagerorganisationer herunder AC, Danske Studerendes Fællesråd m.v. samt »smallere« organisationer med interesser på givne forskningsområder f.eks. sundhed, miljø, landbrug osv.

Ser vi nærmere på det organisatoriske billede, ser vi, at der er organisationer, der ligesom afspejler de forskellige forskningspolitiske ideologier, modeller og kulturer, der tidligere har været nævnt. Stadigt flere organisationer indlejres i feltet over tid. I dette organisatoriske felt med mange interessenter bliver forskningspolitik en multinstitutionel, netværksbåret politik, med andre ord en multilevel governance proces. Der er ikke et, men multiple centre. Der er netværk på kryds og tværs med deraf følgende skiftende loya-

liteter. Diskussioner om overgribende spørgsmål bliver særdeles omfattende og involverer et stort tidsforbrug hos interessenterne og i forvaltningsapparatet. Områdets struktur danner grobund for, at beslutningsprocesser ofte får karakter af carbage-can lignende processer. Problemerkendelse og løsningsforslag bæres fra notat til notat, fra betænkning til betænkning og fra høring til høring. Problemer og løsninger står i en vis forstand stand by, indtil der kan skabes eller opstår en beslutningsanledning, hvor disse kan kobles sammen. En del beslutningsanledninger er karakteriseret ved, at flere i og for sig relativt uafhængige dagsordener kombineres, idet kompromisser forhandles og indgås.

4. Konklusion

Denne artikel har rejst spørgsmålet: Hvilken slags politik er forskningspolitik? Den har vist, at forskningspolitik er et lige så bredt og righoldigt begreb og fænomen som fællesmængden af begreberne og fænomenerne politik og forskning. Dog kan der spores en tendens til, at diskussionen om forskningspolitik ofte begrænser sig til en forståelse af politik primært som ideologi, adfærd, autoritative beslutninger samt institutionalisering. De bredere forståelser af politik som fordeling og som magt synes at have en tendens til at glide i baggrunden.

Artiklen har argumenteret for, at forskningspolitik er nygammel politik, central politik, konfliktfyldt politik, indvævet politik, asymmetrisk politik, flerideologisk politik, internationaliseret samarbejds- og efterligningspolitik, langsom politik, lavprestige politik samt multiinstitutionel politik. En del af karakteristikaene ved forskningspolitik synes at reflektere karakteristika ved forskningen og forskningssystemet. Artiklen har også peget på en række konsekvenser af disse karakteristika, frem for alt på udfordringen at skabe en konstruktiv dialog med og afvejninger mellem de mange konfliktfyldte interesser, her-

under at sikre et politiker engagement, men også på udfordringer relateret til at håndtere interministerielle konflikter og asymmetri, sikre en relevant oversættelse af importerede forskningspolitiske ideer samt sikre dokumentation af resultater og nytte.

De nævnte udfordringer er formodentlig udfordringer for enhver forskningspolitik uanset geografisk forankring. Det lille land har herudover sine særegne udfordringer. Særligt to af meget forskellig karakter synes fremtrædende. For det første har et lille land med en erhvervsstruktur som den danske en særlig udfordring relateret til at sikre tilstrækkelige offentlige ressourcer til forskning. Dette skærper i sig selv de allerede nævnte udfordringer. For det andet lever det lille land med en permanent systemtæthed både i forskningssystemet, i de medierende organisationer og i det politisk-administrative system. Systemtæthed kan føre til fortrolighed, tillid og dynamik, men systemtæthed kan også modsat fremme indspisthed og resultere i fastlåsnings i ukonstruktive konflikter. Kunne der skabes mere af det første og mindre af det sidste, ville det være et stort skridt fremad.

Noter

1. Afsnittet om begreberne og deres indhold er blandt andet inspireret af en forelæsning med titlen »Politikbegrebet i forskningspolitik – fra mikroprocesser til makrokonflikter« afholdt af Liv Langfeldt, NIFU, i forbindelse med hendes forsvar af afhandlingen »Decision-making in expert panels evaluating research. Constraints, processes and bias« for dr. polit.-graden 29.08.02 på instituttet for Statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Referencer

- Analyseinstituttet for Forskning: *Forskning og udviklingsarbejde i den offentlige sektor*. Forskningstatistik 2000. Århus, 2002a.
- Analyseinstituttet for Forskning: *Offentligt forskningsbudget 2002*. Århus, 2002b.
- Bang, Henrik & Eva Sørensen: *Hverdagsmagerne – en udfordring til demokratiet og til samfunds-*

- forskningens i Jørgen Goul Andersen m.fl. (red.): *Den demokratiske udfordring*. København: Hans Reitzels Forlag, 1999.
- Benner, Mats: *Kontrovers och konsensus. Vetenskap och politik i svenskt 1990-tal*. Stockholm: Sister & Nya Doxa, 2001.
- Bragesjö, Fredrik: The social contract for science. History, analysis, and the power of metaphor i *Vest*, vol. 14, n. 2, 2001 (31-64).
- Brooks, Harvey: *The government of science*. Cambridge: MIT Press, 1968.
- DiMaggio, Paul & Walter W. Powell: The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields i Walter W. Powell & Paul DiMaggio: *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago: The University of Chicago Press (63-82).
- Easton, David: *The Political System*. Chicago: The University of Chicago Press, 1953.
- Elzinga, Aant & Andrew Jamison: Changing Policy Agendas in Science and Technology i Sheila Jasanoff m.fl. (red.): *Handbook of Science and Technology Studies*. Thousands Oaks: Sage, 1995.
- Etzkowitz, Henry & Loet Leydesdorff: The dynamics of innovation: from national systems ans »Mode 2« to a Triple Helix of university-industry-government relations i *Research Policy*, vol. 29, 2000 (109-123).
- Fivelsdal, Egil: Forskningsstyring og forskningssystem i Flemming Agersnap m.fl.: *Forskningsstyring og forskningsmiljø*. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1982 (1-24).
- Forskningskommissionen: *Forskningskommissionens betænkning. Betænkning nr. 1406. Bind 1 og 2*. København: Forskningsministeriet, 2001.
- Forskningsministeriet: *Betænkning om forskningsrådgivning. Betænkning 1287*. København, 1995.
- Forskningssekretariatet: *Den fremtidige forskningspolitik; Forskningens tilrettelæggelse og anvendelse. Bind 1 og 2 af en planredegørelse for forskningen*. København, 1984.
- Foss Hansen, Hanne: Forskningsforvaltning og forskningspolitik: en diskussion af udviklingstendenser relateret til struktur, proces og indhold i *Økonomi & Politik*, 69. årgang, nr. 4, 1996 (18-29).
- Foss Hansen, Hanne: Kun i mørke er alle katte grå. Refleksioner over copycat-praksis og dennes effekter i *Politica*, 32. årgang, nr. 3, 2000 (245-261).
- Frølund Thomsen, Jens Peter: *Moderne Politikbegreber*. Århus: Systime, 1997.
- Gibbons, Michael m.fl.: *The new production of knowledge*. London: Sage, 1994.
- Goodin, Robert E. & Hans-Dieter Klingemann: Political Science: The Discipline i Robert E. Goodin & Hans-Dieter Klingemann (red.): *A New Handbook of Political Science*. Oxford: Oxford University Press, 1996.
- Grønbæk, David: *Mellem politik og videnskab. Reform af det danske forskningsrådssystem 1994-1997*. København: Institut for Statskundskab, 2001.
- Guston, David: *Between Politics and Science. Assuring the Integrity and Productivity of Research*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Henningsen, Inge & Lis Højgaard: »The Leaking Pipeline« – øjebliksbilleder af kønnede in- og eksklusionsprocesser i akademien. København: Køn i den akademiske organisation, arbejdsrapport nr. 9, 2002.
- Kallerud, Egil: *Strategisk forskning. Kommentarer til et forskningspolitisk begreb*. Oslo: NAVF's utredningsinstitut, 1992.
- Kjellberg, Francesco & Marit Reitan: *Studiet av offentlig politikk – enn inføring*. Otta: Tano, 1995.
- Langfeldt, Liv: *Decision-making in expert panels evaluating research. Constraints, processes and bias*. Oslo: NIFU, 2002.
- Lukes, Steven: *Power. A Radical View*. Hong Kong: Macmillan Press, 1978.
- Lundager Jensen, Bjarne: Dansk forskningspolitik – fra finkultur til national strategi i *Økonomi & Politik*, 69. årgang, nr. 4, 1996 (30-39).
- March, James G. & Johan P. Olsen: *Rediscovering Institutions*. New York: The Free Press, 1989.
- Merton, Robert K.: *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press, 1968.
- Meyer, Poul: *Statskundskab i grundtræk*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busk, 1959.
- Nowotny, Helga; Peter Scott & Michael Gibbons: *Re-Thinking Science*. Malden: Polity Press, 2001.
- OECD: *Reviews of National Science and Technology Policy, Denmark*. Paris, 1988.
- OECD: *Science, Technology and Innovation policies. Denmark*. Paris: OECD, 1995.
- Olesen Larsen, Peder: *Forskningspolitik i et lille land*. København: Rhodos, 1981.
- Power, Michael: *The Audit Explosion*. London, Demos, 1994.
- Rostrup-Nielsen, Jens: »3. række midtfor«. *Forskningspolitiske erindringer*. Odense: Odense Universitetsforlag, 2001.

- Rothstein, Bo: Organisation som politik i Bo Rothstein (red.): *Politik som organisation*. Stockholm: SNS Förlag, 2001.
- Røvik, Kjell Arne: *Moderne organisasjoner. Trender i organisasjonstenkningen ved tusenårsskiftet*. Bergen: Fakkbokforlaget, 1998.
- Ståhle, Bertel: *Forskningspolitik i Norden 1992 – om forskningsinsatser, prioriteringar och forskningspolitiska huvudlinjer*. Nord 1992:23. København: Nordisk Ministerråd, 1993.
- Ståhle, Bertel: *Det forskningspolitiska landskapet i Norden på 1990-tallet*. Stockholm:Utbildningsdepartementet, 1996.
- Thiel, Sandra van & Frans L. Leeuw: The performance paradox in the public sector i *Public Performance and Management Review*, vol 25, no. 3, 2002 (267-281).
- Warren, Mark E. (1999): What is Political? *Journal of Theoretical Politics* 11(2): 207-231.
- Wenneberg, Søren Barlebo: Tillid til og i videnskaben i Anders Bordum & Søren Barlebo Wenneberg (red.): *Det handler om tillid*. København: Samfundslitteratur, 2001.
- Aagaard, Kaare: *Dansk forskningspolitik. Organisation, virkemidler og indsatsområder*. Århus: Analyseinstituttet for Forskning, 2000.